

Karel IV. a historiografia

- Hlboké hospodárske a sociálne premeny, ku ktorým prišlo behom 13. a začiatkom 14. storočia, i nasledujúci ekonomický a politický vývoj pripravili českému štátu za vlády Karola IV. obdobie hospodárskeho, politického a kultúrneho rozkvetu. To sa samozrejme odrazilo aj na historiografií.
- Karol IV. predovšetkým od historiografie požadoval, aby podala ideologické zdôvodnenie jeho politiky, vysvetlila a obhájila jeho zámery a postupy, a aby predstavovala určitú oporu pri posilňovaní jeho centrálnej panovníckej moci.
- Pod jeho vplyvom sa v Čechách vôbec prvý krát objavuje oficiálne dvorné dejepisectvo/historiografia = Historiografia úzko spojená s politickou mocou, vznikajúca na priamu požiadavku/objednávku kráľa.
- Treba teda kroniky doby Karla IV. vnímať ako dokumenty svojej doby, odrážajúce určitú mieru súčasnej situácie, vyjadrujúce vtedajšie myslenie a názory ako tak aj ideológiu doby vlády Karola IV.

Kronika Františka Pražského

- František Pražský = Správca školy na Vyšehrade, spovedník a kaplán pražského biskupa (Jana IV. z Dražic.), kazateľ v kostole Sv. Víta.
- V roku 1341 začína písať druhý diel kroniky pražskej, kt. mal nadviazať na prvý diel – t.j. kroniku Kosmovu a jeho pokračovateľov.
- Dielo bolo písané na príkaz Biskupa Jana IV. z Dražic a malo vyličiť život, stav, činy a mravy českých kráľov a biskupov, aj iných českých kniežat a tiež činnosť biskupa samotného.
- Zložená z predhovoru a 3. kníh, z ktorých každá je delená do kapitol.
- Dochovala sa v dvoch recenziách, pričom prvá je venovaná Janovi IV. z Dražic (zahŕňa obdobie českých dejín od vlády Václava I. do roku 1342). Druhá je venovaná Karolovi IV. (zahŕňa obdobie od vlády Václava I. do roku 1353 = rozšírenie 3. knihy a odstránenie informácií o Janovi IV. z Dražic)
- Čerpá zo Zbraslavskej kroniky a jeho vlastný text začína tam, kde Zbraslavská kronika končí = najcennejšia časť.
- Dochovali sa len 2 rukopisy druhej recenzie a jeden rukopis prvej recenzie = stavala sa negatívne k Jánovi Luxemburskému a nezachycovala budovateľský obraz celej dynastie.

Beneš Krabice z Weitmile, Kronika kostela Pražského (Cronica ecclesie Pragensis)

- Beneš Krabice z Weitmile = pražský kanonik, rektor kostola sv. Jakuba v Brne, riaditeľ stavby chrámu sv. Víta, pochádzal z českého vladyckého rodu, ktorý mal pomerne blízke vzťahy s panujúcim rodom Luxemburgovcov.
- Poverený spísaním kroniky Karolom IV. (údajne nebol spokojný s formou, akou písal František Pražský o jeho otcovi Jánovi Luxemburskom a s nepochopením pre jeho politiku)
- Kronika kostela Pražského nadväzuje na druhé pokračovanie Kosmovo
- Začína návratom Václava II. do Čiech a pokračuje až do dôb Karola IV. (r.1283 – r. 1374)
- Rozdelená do štyroch kníh:
 1. I. Kniha (r. 1283-1310)
 2. II. Kniha (Vyslanie českého posolstva k Jindřichovi VII. – 1335)
 3. III. Kniha (r.1336 – 1345)

4. IV. kniha (najcennejšia) = v nej líči súdobé udalosti - vlastný život a vládu Karla IV., vnútorné kultúrne a politické udalosti v Čechách.

- Hlavným prameňom je druhá recenzia Kroniky Františka Pražského, Zbraslavská kronika autobiografia Karola IV..

- Kompilovanie diela z rôznych prameňov sa prejavuje nielen odlišnou štylistickou úrovňou zápisov, ale aj opakovaním istých správ, či príliš prostými vyjadrovacími prostriedkami.

- Je považovaná za oficiálnu dvorskú kroniku.

- Je dochovaná iba v jednom rukopise.

Přibík Pulkava z Radenína, Kronika Česká

- Přibík Pulkava = farár v Chudenicích, majster slobodných umení.

- Spísaná na povel Karola IV. podľa ním opatrených kroník, rukopisov a prameňov.

- Ide o dielo predovšetkým vyjadrujúce panovníkovo pojmätie českých dejín a jeho názory.

- Začína odchodom Slovanov od nedokončenej stavby Babylonskej veže a ich príchodom do Čiech.

- Siahá do roku 1330, kedy zomiera Eliška Přemyslovna.

- Autor vyzdvihuje Přemyslovskú tradíciu, je tu zdôraznený význam cyrilo-metodskej misie, veľkomoravskej tradície.

- Mala odôvodniť cisárovu snahu vytvoriť silné České kráľovstvo ovládané jednotnou panovníckou mocou, overenou dejinami a Bohom posvätenou.

- Čerpá z Kosmových pokračovateľov, Zbraslavskej kroniky, Jarlochova a Vincenciova rukopisu, kroniky Františka Pražského, legiend, listín.

- Najviac využívaná, v 15. storočí preložená do nemčiny.

- Dochovaná v 4/6 recenziách, ktoré sa navzájom líšia, informácie sa upravovali.

Česká kronika Jana Marignoly (Cronica Boemorum)

- Ján Marignoly = právnik, cestovateľ, pochádzal z prednej florentskej patricijskej rodiny, prednášal na univerzite v Bologni.

- Po návrate z Ázijských ciest prichádza do Prahy, kde pobýva predovšetkým na kráľovskom dvore.

- Bol poverený Karolom IV., aby spísal stručnú českú kroniku, odstránil nejasné dvojzmysly, vynechal, čo je nadbytočné a vložil niektoré prospešné správy.

- České dejiny mali byť integrované do dejín svetových.

- Podľa vzoru najsvätejšej trojice je kronika rozdelená do 3 častí:

1. I. kniha – thearchická (theos = boh): začína stvorením sveta, končí potopou.

2. II. kniha – monarchická: obsahuje dejiny od založenia prvých štátov, po vládu Václava II.

3. III. kniha – hierarchická: obsahovala dejiny kňazstva od Melchisedecha ako prvého kňaza, a postupne prešiel k českým biskupom.

- Čerpá predovšetkým z Kosmovej kroniky, z diel jeho pokračovateľov, z legiend (Kristiánova, Vojtešské legendy), kronika Dalimilova, z Biblie, pokiaľ ide o Karola IV., väčšinou odkazuje na jeho autobiografiu.

- Do popisu historických udalostí vkladá predovšetkým rozpravu o svojich cestách a cestovných zážitkoch = to z diela robí dielo skôr cestopisné, než historické.

- Je dochovaná v jedinom známom rukopise.

***Neplachovo stručné sepsání kroniky římské a české
(Brevis compilatio chronicae tam Romanae quam Bohemicae)***

- Neplach = opát kláštera v Opatovicích nad Labem, študoval na univerzite v Bologni.
- Po Janovi Marignoly druhý, ktorý sa pokúša zaradiť dejiny české do svetového kontextu.
- Jeho kronika nie je oficiálnym dielom dvorského dejepisectva.
- Jedná sa zároveň o jeho jediné známe dielo, pričom bolo písané na popud predstavených z kláštera.
- Nie je vylúčená ani iniciatíva Karla IV.
- Neveľké dielo, väčšinou ho tvoria stručné analytické zápisky, údaje o svätcoch, o rímskych pápežoch, rímskych cisároch.
- Informácie o starších českých dejinách čerpá predovšetkým z Kosmovej kroniky, z diel Kosmových pokračovateľov, z kroniky Dalimila a z niektorých legend, svetové dejiny z Kroniky Martina Opavského.
- Dostal sa približne po rok 1360.
- Kronika je zachovaná len v jednom rukopise a v literárnej histórii je kronika sama a jej význam hodnotený veľmi nízko.

Edície

Kronika Františka Pražského. Ed. Josef Emler. FRB IV, Praha 1884, s. 347-456.

Kronika Beneše Krabice z Weitmile. Ed. Josef Emler. FRB IV, Praha 1884, s. 457-548.

Kronika Pulkavova. Ed. Josef Emler, Jan Gebauer. FRB V, Praha 1893, s.1-326.

Kronika Jana z Maringoly. Ed. Josef Emler, Jan Gebauer. FRB III, Praha 1882, s. 485-604.

Neplacha – Krátká kronika římská a česká. Ed. Josef Emler, FRB III, Praha 1882, s. 445-484.

Literatúra

Bláhová, Marie: *Kroniky doby Karla IV.* Praha 1987.

Nechutová, Jana: *Latinská literatura českého středověku do roku 1400.* Praha 2000, S. 136-140.